

ПІДГОТОВКА АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ДО ВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ДІАЛОГУ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Іноземні студенти, які здобувають освіту в Україні, мають право обрати україномовну чи англomовну форму навчання. Вибір україномовної форми передбачає володіння українською мовою на рівні не нижчому В1 відповідно до загальноєвропейської мовної шкали, саме тому студент повинен навчатися на підготовчому факультеті. Зважаючи на це, більшість іноземних студентів обирає англomовну форму навчання. У цьому випадку іноземець в основному стикається з двома видами мовних труднощів, пов'язаних із побутовою і професійною адаптацією. Протягом першого року навчання на заняттях із української мови як іноземної студенти засвоюють базовий рівень володіння українською мовою, що допомагає їм вирішити низку проблем повсякденного життя і побуту. Однак уже на другому і третьому курсах (залежно від факультету) процес навчання студентів виходить за межі університетської аудиторії та здійснюється на клінічних кафедрах, де практичне заняття часто передбачає ведення професійного діалогу на рівні “лікар – пацієнт”. Такий новий мовний виклик, пов'язаний із професійною адаптацією, значно складніший у порівнянні з адаптацією студента на побутовому рівні. Отже, недостатній рівень володіння українською мовою як посередником часто стає причиною невдач у професійному навчанні та практиці. З вищесказаного випливає, що підготовка студентів до ведення професійного діалогу під час проведення занять із української мови як іноземної надзвичайно важлива, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Розвиток професійного діалогічного мовлення входить до переліку спеціальних компетентностей, формування яких має забезпечити навчальна дисципліна “Українська мова як іноземна”. Зокрема, у примірній програмі дисципліни підготовки фахівців другого (магістерського) рівня освіти **діалогічне мовлення** – одна з ключових компетентностей студента-медика – окреслюється як “здатність організовувати інформативний діалог із елементами прескриптивного діалогу, діалог-дискусію, використовуючи розвинену тактику мовленнєвого спілкування (починати й закінчувати розмову в ситуаціях різного ступеня складності, вербально та за допомогою невербальних засобів спілкування реалізовувати комунікативні завдання; уточнювати деталі повідомлення співрозмовника, підхоплювати й розвивати його думку, аргументувати та рекомендувати власні судження, враховуючи “дистанції” у спілкуванні; забезпечувати психологічний комфорт, узагальнювати) [3; 7]. Процес формування цього виду мовленнєвої компетентності передбачає **знання** студентом-іноземцем необхідних засобів і способів висловлення думок, почуттів у різних сферах спілкування відповідно до ситуацій і тем, мовленнєвих актів,

інтенційних програм, типів комунікативної організації дискурсу тощо; **вміння** доцільно використовувати засоби мови в практиці живого спілкування, виправдано добирати вербальні та невербальні засоби для вирішення тих чи інших комунікативних завдань; розвиток **навичок** встановлювати і підтримувати контакт зі співрозмовником, змінювати мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації.

Варто зазначити, що розвиток діалогічного мовлення як складова формування спеціальної (фахової, предметної) мовної компетентності є однією з невід'ємних складових значно ширшого поняття – “соціокультурна компетентність”, яке в сучасній педагогіці розглядається як “засвоєння культурних і духовних цінностей свого та інших народів; норм, які регулюють стосунки між націями, поколіннями, статями, сприяє естетичному й морально-етичному розвитку” [2, 153] з одного боку, або як “результат успішного перебігу соціокультурної адаптації – активного процесу взаємодії представника іншої культури і середовища, у якому він перебуває, процесу активного набуття необхідних для життя трудових навичок і знань, засвоєння студентом основних норм, зразків, цінностей нового навколишнього середовища” [1, 121] – з іншого.

У процесі підготовки англomовних студентів-медиків до ведення професійного діалогу пропонуємо виділити такі основні етапи.

I. Етап мотивації. Недостатній рівень мотивації часто стає причиною неготовності чи низького рівня відтворення діалогічного мовлення, тому викладач повинен чітко сформулювати студентові основні цілі та кінцеву мету побудови професійного діалогу, зокрема зацентрувати увагу на необхідності ведення такого діалогу впродовж усього процесу навчання. Як наслідок, такий тип діалогічного мовлення можна вважати запорукою професійного зростання.

II. Засвоєння лексичного мінімуму професійної лексики. На цьому етапі основну увагу варто зосередити на лексичній роботі, а граматичні та фоново-графічні навички тут виконуватимуть допоміжну функцію. Лексичний матеріал доречно згрупувати в тематичні поля, доцільно також виокремити типові мовно-синтаксичні конструкції (ключові фрази, речення) у їхній синонімічній варіативності, наприклад: “Що Вас турбує?”, “На що скаржитесь?”, “Яка причина Вашого звернення до лікаря” тощо.

III. Розвиток монологічного мовлення. Цей етап передбачає розвиток умінь студента формулювати власну думку щодо певної проблеми. У подальшому це монологічне мовлення повинно бути включене в змодельоване спілкування лікаря з пацієнтом, тобто стати логічною частиною майбутнього професійного діалогу.

IV. Моделювання професійної ситуації. Тут ми цілком поділяємо думку Т.І. Шевчук, що “в процесі навчання мовлення, особливо неспідготовленого, важливо звернути увагу на роль ситуативності як засобу стимуляції та розвитку мовлення. Ситуація відтворює комунікативну реальність і, таким чином, викликає в студентів-іноземців інтерес до реального спілкування” [4]. Важливий момент цього етапу – розробка різних варіантів подібної ситуації, бо однотипні ситуації знижуватимуть рівень комунікативної активності студента.

V. Розподіл ролей і побудова усного діалогу (спонтанного або підготовленого). На цьому етапі важливо пам'ятати про періодичний обмін ролями між студентами задля відпрацювання ними як типових запитань лікаря, так і можливих відповідей пацієнта. Викладач повинен звернути увагу студентів на позамовні засоби комунікації, зокрема темп мовлення, інтонування питальних фраз, жестикуляцію тощо. Одним із завдань цього етапу є формування навичок логічного мислення через правильну послідовність запитань, пошук причинно-наслідкових зв'язків, виокремлення головного й другорядного. Перед початком діалогу на конкретному прикладі викладач повинен диференціювати питання лікаря як загальні та уточнюючі.

VI. Побудова усного діалогу з письмовим заповненням лікарем медичної карти хворого. Цей етап спрямований на розвиток усного мовлення в поєднанні з розвитком навичок письма. Заповнення медичної карти доречно розділити на окремі підрозділи (“Паспортні дані”, “Скарги”, “Анамнез життя” і т.д.) й опрацьовувати на окремих заняттях.

Отже, підготовка студентів-іноземців до ведення професійного діалогу на заняттях із української мови як іноземної – це тривалий процес, що передбачає мотивацію студентів, опанування базовою лексикою з її подальшим включенням у монологічне мовлення, моделювання професійної ситуації, розподіл ролей лікаря і пацієнта, підготовка й розігрування діалогу з подальшим заповненням медичної картки пацієнта. Форма рольових ігор поживає й урізноманітнює навчальний процес і сприяє професійно зорієнтованому навчанню української мови як іноземної в процесі підготовки майбутнього висококваліфікованого спеціаліста.

Література

1. Мельничук І. М., Яцишина О. В. Особливості професійної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів / І. М. Мельничук, О. В. Яцишина [Електр. рес.]. – Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1850/1/>
2. Несін Ю. М. Формування соціокультурної компетенції старшокласників засобами іноземної мови / Ю. М. Несін // Молодь і ринок. – 2008. – № 10 (45). – С. 153–156.
3. Українська мова як іноземна: примірна програма навчальної дисципліни підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. – К., 2017. – 154 с.
4. Шевчук Т. І. Професійно спрямоване діалогічне мовлення в процесі навчання студентів-іноземців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kmp.fl.kpi.ua/ru/node/46>.